מפניני הפרשה - מאמר

חיי יעקב וחיי האומה

אם נקיש את חיי יעקב אבינו, אבי האומה, לחיי האומה, נמצא הקבלה מדהימה. התקופה הראשונה בחייו, תקופת השלוה וישיבת האהלים, מקבילה לתקופה ישיבת העם בארצו בחיות בית המקדש על מכונו - הנבואה בתוקפה, והשכינה שורה בישראל.

אחריה התקופה בה עשיו אורב לו, ויעקב "נטמן" בבית מדרשם של שם ועבר ולומד תורה. מקבילה לתקופת בית המקדש השני, שברובה היה העם נתון תחת עולם של יוון ורומי - אבל באותה תקופה התורה שבעל פה רבתה ופרחה - תקופת אנשי כנסת הגדולה, ה"זוגות" בית הלל ובית שמאי, רבן יוחנן בן זכאי ותלמידיו, וכו'.

השלב השלישי, צרות לבן ועשיו, מקביל לתקופת הגלות: לבן המבקש לעשוק, עשיו המבקש להרוג, ובחיבוקו מחפש הוא את עורקי הצוואר לנשכם ומשבר בהם את שיניו - **"עשיו הוא אדום"**, ואנו מצויים בגלות אדום.

לא בכדי מנה הכתוב את כל אלופי עשיו הרומזים, לדברי המדרש, לכל המלכויות שקמו עלינו בגלות זו - **"לפני מלוך מלך לבני ישראל"**, לפני בוא המלך המשיח, עד "אלוף עירם" – שעתיד לערום את כל אוצרותיו לפני "מלך המשיח"! - כל אוצרות העולם, כל הטכנולוגיה ותגליות המדע, יעמדו לרשות עם ישראל בבוא הגאולה!

עשיו השלים עם יעקב אבינו, ולאחר עשרות שנות איבה והתנכלות! מתרחש דבר פלא: **"ויקח עשיו את נשיו ואת בניו ואת בנותיו, ואת מקנהו ואת כל בהמתו ואת כל קנייניו – וילך אל ארץ (אחרת) מפני יעקב אחיו"**.

הוא מכיר, וכיום מכירות אומות העולם, בזכותם של היהודים על מולדתם. תקופה זו מקבילה לתקופה בה המנדט מפנה את השטח, עם ישראל יכול לשבת בארצו, ולהקים את מדינתו.

העם בשיכרון חושים - תקופת הצרות נסתיימה! - האומנם? **"ביקש יעקב ליישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף"**.

אין ספק שזו התקופה שאנו חיים בה, תקופה בה העם שסוע, ומפולג. יש הרואים עצמם כ**"בני גבירות"**, ואת האחרים כ**"בני שפחות"**.

תקופה בה פסו וחדלו האידיאלים, וכל אחד דואג לרווחתו כמו שנאמר במדרש בראשית רבה פרשת וישב פרשה פד' סימן יג' לגבי אחי יוסף: **"וילכו אחיו לרעות את וגו', נקוד על את לומר שלא הלכו אלא לרעות את עצמן..."**

אולם אלו ואלו היו מאוחדים בדבר אחד: ברצון לבלום את האח הלומד תורה מפי האב הזקן, האח התובע מהם התנהגות נעלה יותר ומתרועע דווקא עם החלשים - "בני השפחות", מקרבם ודואג להם.

הוא בא בשליחות האב לשאול בשלומם, והם מבקשים להורגו, ושוללים את חירותו. עוגמת נפש נוראה נגרמת ל "אב הזקן" - נשמת האומה. פסקה ממנו רוח נבואה, מתאבל על בנו ולא מתנחם.

הבן עומד בניסיונות קשים, אך מגיע למלוכה, אבל האחים - יהודה מודה ממלכותו, ראובן בשקו ותעניתו, דכדוך אוחז בעם. אולם הרעב מביא אותם אל יוסף, אולי רעב כפשוטו, מצב כלכלי עגום, מיתון ואבטלה, ואולי רעב רוחני, לשמוע אל דברי ה', ואולי שניהם יחד.

אולם כולנו מחכים ומייחלים לרגע הגדול של התוודעות הנרגשת. לרגע של האיחוד המחודש. לעידן של **"ותחי רוח יעקב אביהם"**.

בין אדם לחבירו

מי שלווה כסף מחבירו או מקופת גמ"ח והתחייב להחזירו במועד מסויים, חייב לעשות כל מאמץ להחזירו בזמן שנקבע, משום שמעבר לנזק שגורם ללווה, גורם הוא נזק לאחרים, שהרי בגלל זה הלווה ימנע מלהלוות לאחרים.

מי שלווה כסף ולא הספיק לפרוע אותו ונפטר לבית עולמו, והיורשים מתרשלים לפרוע החובות – חובה על קרובי המנוח ומכריו לעורר את היורשים, שלא יתאבזרו על נשמת אביהם, ושיניחוהו לבא למנוחתו. ויסבירו להם: כי כל ייסורי גהינום לא יועילו לאביהם, כל עוד לא נפרעה הפרוטה האחרונה.

שואל ומשיב

שאלה: האם רשאי חבר או קרוב משפחה לתרום כליה אחת מכליותיו כדי להציל חיי חולה שנשקפת סכנה לחייו?

תשובה: השאלה האם רשאי/חייב אדם להיכנס בספק סכנה כדי להציל את חברו מודאי סכנה, שנוי במחלוקת הפוסקים. הבית יוסף בחושן משפט הביא הגהות מיימוניות בשם הירושלמי, שחייב אדם להכנים את עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו מודאי סכנה. מפני שחברו בודאי סכנה, והוא בספק. וכן סתם מרן בכסף משנה. ובשו"ת חות יאיר הביא דברי הירושלמי להלכה. וכן כתב הגאון רבי חיים דוד אבולעפייא בשו"ת נשמת חיים.

אולם הסמ"ע בחו"מ שם, העיר, שמרן והרמ"א השמיטו דין זה מהש"וע, מפני שהרי"ף הרמב"ם והרא"ש השמיטו דברי הירושלמי מפסקיהם. ורבינו יונה גירונדי בספר איסור והיתר כתב שאין לאדם להכנים עצמו בספק סכנה כדי להציל את חברו מודאי סכנה. וכן פסק בשו"ת הרדב"ז. וכן הסכימו להלכה רוב הפוסקים האחרונים. על יסוד דברים אלו ועל סמך דברי הרופאים שאמרו לו שהוצאת כליה אחת מכליותיו התורם כרוכה בסכנת נפשות העלה בשו"ת ציץ אליעזר שאין לעשות כן, אלא אם יחליט סגל של רופאים מומחים אחרי עיון מדוקדק שהדבר אינך כרוך בספק סכנת נפשות לתורם, וגם אז אולי.

אולם כיום דעת רופאים מומחים יראי ה' שהסיכון בתרומת כליה מועטת מאד, והרוב מוחלט של התורמים חוזרים לבריאותם התקינה. הרי מה שנאמר לעיל שאסור להכנים עצמו בספק סכנה, זהו רק בספק השקול, מה שאין כן בנידון שלנו, בודאי שמצווה לתרום כדי להציל את חברו ממות. ובפרט לפי מה שפסק הרמב"ם שהיכול להציל אדם מישראל מסכנה ולא הצילו עובר על הנאמר בתורה לא תעמוד על דם רעך, זהו גם כשיש קצת ספק סכנה למציל.

סיכום: העיקר להלכה שמותר ומצוה לתרום כליה אחת מכליותיו להצלת חייו של אדם מישראל שבסכנה במחלת הכליות. וראויה מצווה זו להגן על התורם אלף המגן. אולם ברור שיש לעשות זאת רק על ידי רופאים מומחים, ושומך מצוה לא ידע דבר רע. וה' יתברך ישלח דברו וירפא לכל חולי עמו ישראל. (מבוסס על יחווה דעת חלק ג')

מפניני הפרשה - רעיון

שתי אחיזות הן

"וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן, ויאחזו בה ויפרו וירבו מאוד" (פרק מז', כז') במציאות יש שתי אחיזות - אחת חיובית ואחת שלילית. חיובית, כגון בקהלת ז' יח': **"טוב אשר תאחוז בזה"**. וכן באיוב יז' ט': **"ויאחז צדיק דרכו"**. ובשיר השירים ג' ד': **"אחזתיו ולא ארפנו"** ועוד. אבל יש גם אחיזה שלילית, כגון בקהלת ב' ג': **"ולאחוז בסכלות"**, בקהלת ט' יב': **"כדגים שנאחזים במצודה רעה וכציפורים האחוזות בפח"**. אחיזה מובנה השתרשות וקביעות, כמו בויקרא כה' לד': **"אחוזת עולם הוא להם"**. ולכן הניגוד של "אחזתיו" הוא "ולא ארפנו", וכן הניגוד של "שדה אחוזה" הוא "שדה מקנה", היוצא ביובל.

לכן הדבר תלוי במה נאחז האדם. לכן מובא באיוב יז' ט': **"ויאחז צדיק דרכו וטהר ידים יוסיף אומץ"** – לא טוב עראי, ולא טוהר ברפרוף, כלאחר יד, אלא באחיזה, באומץ ובתוספת אומץ. לעומת זה ברשעות, יש רשע עראי, במקרה, ויש מצב בו אדם משתרש בחטא, וכמו שמובא במדרש בראשית רבה פרשה נו': וירא והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו – אחר על המעשים ישראל נאחזים בעבירות ומסתבכין בצרות, וסופן להיגאל בקרניו של איל.

בבראשית טו' יג' כתוב שעל ישראל נגזרה גזירה: **"כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם"** – גלות. ואין גלות, אלא כשמרגישים שהם גרים והארץ אינה שלהם. אבל, לא כן עשו בני ישראל, אלא: "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גושן, ויאחזו בה", וזה גרם להם להשתעבד, כפי שמפרש רש"י על תחילת פרשת ויחי: "למה פרשה זו סתומה...נסתמו עיניהם ולבם של ישראל מצרת השעבוד שהתחילו לשעבדם". רק השיעבוד הנורא העיר אותם מתרדמתם, עד שעלתה שוועתם אל האלוקים מן העבודה – הרפו מאחיזתם ואז באה הגאולה.

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה	יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה	לאה (לוסיה) ליבוביץ ז"ל	מזל בת יעיש דהרי ע"ה
ממון בן אויכון ז"ל	סמ"ר עומר בן תהילה וז גלדר הי"ד	ליאת הילה בת גאולה ניאזוב ע"ה	ג'נט בת רחל וסאלם ישרוב ז"ל
שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה	יוסף (ג'רלד) בן מרדכי בר ע"ה	רבקה בת הרב צדוק ז"ל	פרחה (פאני) בת סעדה מיארה ז"ל
חיים בן יוסי וסימי גבאי ז"ל	לביא בן אורית ויעקב ג'חסי ז"ל והי"ד	קטי קדן בת מילי בונומו ז"ל	אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

בס"ד ו' לחודש טבת ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 14
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת ויגש
מפטירים

"וְאַתָּה בֶּן אָדָם קַח לְךָ"
(יחזקאל פרק לז - טו')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:24
יציאת השבת:	17:23
זמן רבנו תם:	17:57

מהלכות צום עשרה בטבת ומנהגי יום זה

סיבת תקנת צום בעשרה בטבת

בעשרה בטבת תקנו חז"ל צום, מפני שבאותו יום בא נבוכדנצר מלך בבל עם חילותיו לצור על ירושלים, כמו שמובא במסכת ראש השנה דף יח: **"צום העשירי - זה עשרה בטבת, שבו סמך מלך בבל על ירושלים, שנאמר ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר. בן אדם כתב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים".**

ממצור זה התחילה הפורענות שנסתיימה בחורבן בית המקדש הראשון וגלות השכינה. ואמנם בימי בית שני המצור התחיל בתאריך אחר, מכל מקום תחילת חורבן בית המקדש ומלכות ישראל הייתה בעשרה בטבת. מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן תקמט' סעיף א': "חייבים להתענות בתשעה באב ובשבה עשר בתמוז ובג' בתשרי ובעשרה בטבת, מפני דברים הרעים שאירעו בהם".

תרגום התורה ליוונית

לאחר מכן, בימי מלכות יוון, נגזרה על ישראל גזירה קשה והיא: לתרגם את התורה ליוונית. והיה יום זה קשה לישראל כיום שנעשה בו העגל, שכן התורה שייכת לישראל, ובתרגומה ליוונית נטשטש ייחודה והחלה להיתפש כדבר שכל אדם רשאי למשמש בו.

היה זה ביום ח' בטבת, וירד חושך לעולם שלושה ימים. ולכן בצום עשרה בטבת אנו מזכירים גם את האירוע המצער הזה. ומרן ציין זאת בשו"ע בהלכות תענית סימן תקפ': "...**בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים...**"

יום פטירת עזרא הסופר ועוד עניינים

על עזרא הסופר אמרו חז"ל במסכת סנהדרין כא: שהיה ראוי שתינתן התורה על ידו אלא שקדמו משה רבינו, הרי שהוא שני למשה. במסכת בבא קמא דף פב. מובא שעזרא הסופר תיקן עשר תקנות יסודיות, ובזה הניח את היסוד לפועלם של חכמי התורה שבעל פה, שתקנו תקנות ועשו סייגים לתורה. עוד אמרו חז"ל במסכת מגילה דף טו. שעזרא הסופר שעלה מבבל להקים את בית המקדש השני הוא הנביא מלאכי.

עזרא הסופר, כמו משה רבנו דאג לכלל ישראל, ונשא בעול הנהגתם, והיה ממנהיגי העלייה מבבל ומבוני בית המקדש השני. כמו כן החל מתקופתו החלה להתפתח ולשגשג התורה שבעל פה. כאמור בצום עשרה בטבת מלבד התענית על המצור על ירושלים הצטרף לעניינו גם הצער על תרגום התורה ליוונית בח' בטבת. וכן צרפו לצום ביום זה את הצער על פטירת עזרא הסופר בט' בטבת. ובימינו הרבנות הראשית לישראל הוסיפה ותקנה, שיום זה יהיה יום הקדיש הכללי לכל קדושי השואה ושאר קדושי ישראל שלא נודע יום פטירתם.

לדעת הרב צבי יהודה קוק זצ"ל, יש לתקן בעשרה בטבת שלושה עניינים אלו. לעומת המצור על ירושלים – לחזק את חומות ירושלים ולבנות את הארץ ברוח ובחומר. לעומת מיתת עזרא, יש להגדיל תורה ולהאדירה תוך עיסוק בקיבוץ גלויות כדרכו של עזרא הסופר. לעומת תרגום התורה ליוונית, יש להבריא את הרוח והתרבות הישראלית המקורית, ולעקור ממנה את הרוחות הרעות שדבקו בה במשך הגלות ושלטון הגויים.

ביטול הצום והחזרתו

לאחר שנחרב בית המקדש הראשון, תקנו הנביאים צומות זכר למאורעות הרעים של חורבן הבית וגלות ישראל, הצער על החורבן תוקן כדי לעורר את העם לחזור בתשובה ולתקן את המעשים הרעים שגרמו לכל הצרות שפקדו את ישראל מאז ועד היום. כאמור בין הצומות שתיקנו הנביאים היה צום עשרה. כך התענו במשך כשבעים שנות גלות בבל. וכשזכו לבנות את בית המקדש השני, הורה הנביא זכריה (כמובא בזכריה פרק ח' יט'), לבטל צומות אלו ולהופכם לימים טובים של שמחה וששון.

כשנחרב בית המקדש השני, חזרה התקנה למקומה והתענו בכל ארבעת הצומות. אמנם תאריכו של צום אחד השתנה, והוא הצום שנתקן בחודש תמוז על הבקעת העיר, שבחורבן הבית הראשון הובקעה העיר בט' בתמוז, ובו צמו במשך שבעים שנות גלות בבל, אבל בחורבן השני הובקעה העיר בשבעה עשר בתמוז, ובו צמים מאז ועד היום.

פרטי הלכות ומנהגים ביום עשרה בטבת

צום עשרה בטבת שייך ל"צומות הקלים" ה"צומות הקלים" נמשכים מעלות השחר ועד צאת הכוכבים. עלות השחר הוא הזמן שהאור הראשון מתחיל להיראות במזרח, וצאת הכוכבים הוא הזמן שנראים שלושה כוכבים בינוניים ברקיע. אמנם יש דעות שונות בפוסקים מתי הוא בדיוק זמן עלות השחר, וכל אדם ינהג בזה כפי הוראת רבותיו. לגבי זמן צאת הכוכבים ישנן שתי דעות עיקריות וגם בזה כל אדם ינהג כפי הוראת רבותיו. ולמי שאין מנהג מובהק בזה מכיוון שמדובר בצום מדרבנן הלכה כדעת המקילים.

מרן בשו"ע בסימן רמט' כתב שצום עשרה בטבת שחל להיות בערב שבת, צריך להתענות ולהשלים הצום, עד צאת הכוכבים, כרבע שעה אחר השקיעה (למרות שכבר נכנסה השבת), ואפילו אם התפללו הקהל ערבית של ליל שבת מבעוד יום, יש להם להמתין מלקדש עד אחר צאת הכוכבים..

מי שטס בצום מאמריקה לישראל, הצום יתקצר לו, שכן הוא טס לכיוון ההפוך ממסלול השמש, ובכל שעת טיסה הוא מקצר את הצום ביותר מחצי שעה. ואם הוא טס מארץ ישראל לאמריקה, הצום יתארך לו, שכן הוא טס במסלול השמש, ובכל שעת טיסה הוא מוסיף לעצמו יותר מחצי שעה של צום. בשו"ת איגרות משה או"ח חלק ג' צו' כתב שהכלל הוא, שהצום נמשך מעלות השחר ועד צאת הכוכבים לפי המקום בו הוא נמצא באותה שעה.

יש אומרים שבעלי ברית (אבי הבן, המוהל והסנדק) פטורים מלהתענות ביום המילה שחל בימי תעניות צבור, כמו י"ז תמוז, צום גדליה, ועשרה בטבת. שהואיל ויום טוב שלהם הוא לא גזרו חכמים להתענות בהם. ואין זה דעת הפוסקים הראשונים ולכן העיקר לדינא שבין חתן ובין אבי הבן חייבים להתענות בכל הצומות, ולא יפרשו מן הצבור.

פינת העורך

"**ויעל יוסף לקראת אביו**" כתב הרלב"ג שיש בזה מסר חשוב: "**והוא שראוי לאדם לכבד את הוריו, כפי מה שאפשר, ולא ימנעהו מזה עוצם הצלחתו בממשלה ובשלטונות, וטרדתו בעסקים. ולזה תמצא שיוסף עם היותו מושל בכל ארץ מצרים, והיה משביר לכל עם הארץ, ולכל שאר הארצות הקרובות – הנה נזדרז לצאת לקראת אביו, לכבדו ולראות את פניו.**

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו שבתי משה ורות בצלאל הי"ו ולכל בני משפחותיהם לרגל הולדת בניהם התאומים יהודה הי"ו ואברהם הי"ו והכנסתם בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלם יחד עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לידידנו שירה ומאיר שמלוב הי"ו ולכל בני משפחותיהם משפחות באסל הי"ו ושמלוב הי"ו לרגל הולדת בנם בכורם מיכאל עמרם הי"ו והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.

יהי רצון שתזכו לגדלו באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הפסק בין נטילת הידיים לברכת המוציא

המקור בתלמוד

עפ"י הגמרא בברכות דף מב: אחד הדברים שצריכים להתבצע בלי הפסק הוא: "תיכף לנטילת ידיים ברכה". רש"י מבאר שהכוונה היא שתיכף לנטילת ידיים למים אחרונים, צריך לברך את ברכת המזון. **"...דאמר רבי חייא בר אשי אמר רב, שלש תכיפות הן: תכף לסמיכה שחיטה, תכף לגאולה תפלה, תכף לנטילת ידים ברכה. אמר אביי, אף אנו נאמר: תכף לתלמידי חכמים ברכה, שנאמר: ויברכני ה' בגללך. איבעית אימא מהכא, שנאמר: ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף".**

מפרש רש"י

לנטילת ידיים - דמים אחרונים - ברכת המזון, ולא יאכל כלום עד שיברך על מזונו. תכף לתלמיד חכם - המקריבו אליו ומארחו בביתו. ברכה - בביתו.

תוספות

גם התוספות שם בד"ה "תיכף לנטילת ידיים ברכה" פירשו שהכוונה לנטילת ידיים למים אחרונים.

הרא"ש

גם מפירושו של הרא"ש על מסכת ברכות פרק ו' סימן לא' עולה שהכוונה היא לנטילת ידיים למים אחרונים. **"...ולית הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלש תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לגאולה תפלה תכף לנטילת ידים ברכה ואי אמר הב לן ונבריך כנטל ידיו דמי..."**

הרי"ף

הרי"ף בברכות דף ל. לא פירש לאיזו נטילה הכוונה: **"ולית הלכתא ככל הני שמעתא, אלא כי הא דאמר רב חייא בר אשי אמר רב שלשה תכיפות הן תכף לסמיכה שחיטה תכף לגאולה תפלה תכף לנטילת ידים ברכה".**

הרמב"ם

כן פסק הרמב"ם הלכות ברכות פרק ו' - כ' שתיכף לנטילת ידיים ברכה, הכוונה היא שתיכף אחרי נטילת ידיים למים אחרונים, צריך לברך ברכת המזון: **"...וכל הנוטל ידיו באחרונה מנגב ואח"כ מברך ותכף לנטילת ידיים ברכת המזון לא יפסיק ביניהם בדבר אחר אפילו לשתות מים אחר שנוטל ידיו באחרונה אסור עד שיברך ברכת המזון".**

תוספות

כמה זמן הוא תיכף? התוספות במסכת סוטה דף לט. מבארים שהכוונה היא, כדי הילוך עשרים ושתיים אמות. **"ושיעור תכיפה איכא למישמע מתכיפת סמיכה לשחיטה דאמרינן בפרק כל הפסולין (זבחים לג.)...משמע דלא הוי טפי מעשרים ושתים אמה מקום דריסת רגלי ישראל ומקום דריסת רגלי הכהנים שכל אחד היו אחד עשרה אמה".**

מקור בתלמוד הירושלמי

אולם עיון בדברי התלמוד ירושלמי (וילנא) במסכת ברכות פרק א' הלכה א' מעלה שתיכף לנטילת ידיים ברכה מתייחס לנטילת הידיים לפני הסעודה ולא למים אחרונים. **"אמר רבי יוסי בי רבי בון כל מי שהוא תוכף סמיכה לשחיטה אין פסול נוגע באותו קרבן. וכל מי שהוא תוכף לנטילת ידים ברכה אין השטן מקטרג באותה סעודה. וכל מי שהוא תוכף גאולה לתפילה אין השטן מקטרג באותו היום".**

פסיקת הטור

הטור בסימן קסו' ציין שלדעת פוסקים ראשונים רבים אין לחוש להפסק בין נטילת ידיים לברכת "המוציא", אך הוסיף שאביו (הרא"ש) נהג עפ"י הירושלמי להימנע גם מהפסק בין נטילת הידיים לברכת "המוציא".

בית יוסף

בבית יוסף בסימן קסו' הסביר כיצד דייקו מהירושלמי שהכוונה להימנע מהפסק בין נטילת ידיים ל"המוציא". עוד כתב שהפסק גדול כמו קריאת ההגדה מצריך נטילה חוזרת, אבל הפסקה לקידוש אינה הפסק.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

להלכה פסק מרן בשו"ע סימן קסו' סעיף א' שטוב להיזהר מעשיית הפסק בין נטילת הידיים לברכת המוציא. **"יש אומרים שאינו צריך ליזהר מלהפסיק בין נטילה להמוציא, ויש אומרים שצריך ליזהר, וטוב ליזהר. ואם שהה כדי הלוך כב' אמה, מקרי הפסק..."**

משנה ברורה

במשנה ברורה בס"ק א' הסביר שכוונת הגמרא בברכות נב. "תיכף לנטילת ידיים סעודה" היא, שלא לעשות הפסק בעיסוק מעשי או שיחה ארוכה ובס"ק ב' כתב שלדברי הקשורים לסעודה מותר להפסיק.

בס"ק ג' הביא את המנהג לומר מזמור תהלים: "ה' רועי לא אחסר", וכתב שהנכון לאומרו אחרי ברכת המוציא ואכילת הפת.

ערוך השולחן

בספר ערוך השולחן בסימן קסו' סעיף א' כתב שלדעת הבית יוסף מעיקר הדין אין איסור להפסיק בשהיה בין נטילת הידיים לברכת המוציא, אבל אסור להפסיק בשיחה או מעשה כלשהו שאינו קשור לסעודה.

ילקוט יוסף

להלן מספר הלכות מעשיות שכתב בספר ילקוט יוסף בסימן קסו' – בנושא הפסקה בין נטילת ידיים לבציעה.

א. מעיקר הדין מותר לדבר בין הנטילה לברכת המוציא, ומכל מקום טוב ונכון שלא לדבר כלל בין הנטילה להמוציא, בין בחול בין בשבת. ומכל מקום אם שמע קדיש או קדושה בין הנטילה להמוציא, או שמע איזה ברכה מחבירו, עונה אמן אחר הקדיש והברכה.

ב. נכון להיזהר היכא דאפשר שלא לשהות שיעור כדי הילוך עשרים ושתים אמה בין הנטילה לברכת המוציא. וראוי להחמיר היכא דאפשר גם בשיעור כדי הליכת עשרים ושתים אמה בפסיעות גסות, ולא רק בשיעור של הליכה עקב בצד גודל.

ג. מעיקר הדין מותר להתעסק באיזה עסק קטן בין הנטילה לברכת המוציא, כגון ליתן צדקה לעני, או לראות השעה והמטבע, וכדומה. ורק ממידת חסידות ראוי שלא להפסיק כלל בין הנטילה לברכה. ואם חושש שמא יטרד בעסקו, ויבוא לידי הפסק גדול והיסח דעת, יברך המוציא ויטעם מהלחם, ואחר כך יתפנה לעסקו.

ד. מותר ליטול ידיים בריחוק מקום מחדר האוכל, ואין צריך להחמיר ליטול ידיים סמוך למקום אכילתו.

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן קסו' אות א' כתב המלצה כיצד לנהוג לכתחילה, כדי למנוע הפסק בין נטילת הידיים לברכת "המוציא", וכן פירט דוגמאות של דברים שהפסקה עבורם מותרת: **ולכן ישתדל אדם להכין כל מה שצריך לנוחיותו ולצורך סעודתו לפני נטילת ידיו, ולא ישכח מלקדש בליל שבת ולהבדיל במוצאי שבת לפני נטילתו, כדי שיוכל לקיים מצות הנטילה כתיקונה ולזכות לברכת חז"ל, וכאמור.**

באות ב' כתב שהנוהגים לומר כתפילה על מזונות 'מזמור לדוד ה' רועי' יש להם על מה לסמוך, אך אין לומר תפילות אחרות שאדם בודה מליבו: **"אמנם מאידך מצינו לאלו שיצאו חוצץ נגד מנהג זה שיצא שכרם בהפסדם, כי אינם בכלל דברי הירושלמי...שמובטח לו שאינו ניזוק כל הסעודה. ועכ"פ אף הנוהגים להקל בזה אינו אלא לעניין מזמור לדוד או שאר תפילה קבועה משנים קדמוניות, אבל אין היתר לכל אחד לומר איזה תפילה מלבו על מזונו בין נטילת ידיים להמוציא".**

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המיוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו".

קול ששון לילדים

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. להיכן נסע יעקב לפני שירד למצרים לראות את בנו יוסף?

א. לקברי אבותיו במערת המכפלה. ב. לבית אל שם התגלה אליו ה'.

ג. לדרך אפרת שם קבר את רחל. ד. לבאר שבע שם בנה אביו מזבח.

2. מה עשה יעקב כשיוסף הביאו והעמידו לפני פרעה?

א. סיפר לו שהוא נכדו של אברהם. ב. דיבר איתו על הרעב הכבד.

ג. כעס עליו על שלא גילה לו שיוסף חי. ד. בירך אותו.

3. פרעה נתן עגלות להביא את יעקב, מדוע החליפם יוסף באחרות?

א. היו קטנות ולא הספיקו לכולם. ב. רצה לכבדו בעגלות משלו.

ג. בעגלות של פרעה הייתה חקוקה עבודה זרה. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ד' עד ח'

7. מה כוונת אחי יוסף: "וַיֹּאמְרוּ אֶל פַּרְעֹה לָגוּר בָּאָרֶץ בָּאנוּ..." (פרק מז')?

א. באנו לגור לתקופה קצרה. ב. איננו מעוניינים בקשרי חיתון וכדומה.

ג. איננו מעוניינים במשרות. ד. יש לנו כסף, ולא באנו לטול משל יוסף.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מי קשר ליוסף את הסוסים למרכבתו עימה יצא לפגוש את אביו?

א. הוא עצמו, כדי להזדרז בכבוד אביו. ב. בניו, כדי לכבד את סבם.

ג. בעלי מקצוע מובחרים, שלא יהיו תקלות. ד. תשובות א' וב' נכונות.

5. "...וְאִם יָדַעְתָּ וְיֶשׁ בָּם אַנְשֵׁי חַיִל..." (פרק מז') מה הכוונה "אנשי חיל"?

א. גיבורי חיל לעמוד בראש הצבא. ב. גיבורים ובעלי כושר מנהיגות.

ג. בקיאים באומנות רעיית הצאן. ד. נאמנים וגיבורים לשלוט ביצרם.

6. "...וְעָזַב אֶת אָבִיו וָמֵת" (פרק מד') על מי החשש שימות?

א. יעקב, משיברון לב על בנו. ב. יהודה, מפני שהוא ערב את הנער.

ג. בנימין, בדרך כמו איכו. ד. יעקב יחשב כמת שלא השלים 12 שבטים.

שאלה עפ"י פירוש רמב"ן - כיתות ד' עד ח'

8. מה נכלל בסתר דבריו של יהודה ליוסף? (פרק מד')

א. חשד שרקם את עלילת הגביע. ב. אזהרה ממתקפה כמו שעשו לשכם.

ג. התחנפות וניסיון לעורר רחמים. ד. שיכיר במעלותיו, ויחליפו בבנימין.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים מזמינה את בנות היישוב בגילאי 18 עד 40 להשתלב במדרשה שתעניק לכן כלים להעצמה אישית וצמיחה תורנית ורוחנית באווירה חמימה וחברותית.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי ע"י כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לאזכרה של קרוב משפחה – הרב שמעון בוחניק – 050-2339941